«Віртуальна реальність», 2009. – С. 25–26.
5. Державний архів Ростовської області, ф. Р-49, оп. І, спр. 44, арк. 7.
6. Там само, арк. 5, 5 зв.
7. Там само, арк. 1, 3, 3 зв.
8. Державний архів Луганської області, ф . Р-416, оп. 1, спр. 4, арк. 20 зв.
9. Там само, ф. Р-628, оп. 1, спр. 2, арк. 77.
10. Там само, ф. Р-416, оп. 1, спр. 25, арк. 194–195.
11. Локтюшев С.А. Полевые научно-исследовательские работы Луганского музея // Радянська школа. – Луганське, 1928. – № 10. – С. 92 // Краєзнавчі записки. Вип. V. Археологічне надбання С.О. Локтюшева. – Наук. зб. / Автор-упоряд. І.М. Ключнєва. – Луганськ: вид-во «Шико» ТОВ «Віртуальна реальність», 2009. – С. 89–96.

Анатолий Климов, Ирина Ключнева

Сергей Александрович Локтюшев – известный исследователь Луганского края

На основе материалов архивных учреждений Киева, Луганска, Москвы, Ростова-на-Дону прослеживается судьба луганского археолога, краеведа, педагога, художника С.А. Локтюшева. Определен его вклад в развитие археологии и краеведения региона.

Ключевые слова: *археолог, археология, краеведение, Луганск, музей.*

Anatoliy Klymov, Iryna Klyuchneva

Serhij Loktyushev – a famous explorer of Luhansk region

The article devoted to the course of life of Luhansk archaeologist, specialist in regional history, educator and painter Serhij Loktyushev, according to data stored in archives of Kyiv, regional, Moscow, Rostov-on-Don. Loktyushev's contribution to development of local archaeological and historical science is emphasized.

Key words: *archaeologist, archaeology, regional history, Luhansk, museum.*

УДК [39 : 069] (477.82) «1920/1931»

Фаїна Рябчикова (м. Луцьк)

ОРГАНІЗАЦІЯ КРАЄЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У НАУКОВОМУ ДОРОБКУ ВАСИЛЯ КРАВЧЕНКА (1920–1931 РР.)

У статті проаналізовано теоретичні розробки В. Кравченка щодо організації краєзнавчих осередків різних рівнів, формування краєзнавчої мережі, методики проведення краєзнавчих досліджень.

Ключові слова: *етнографічний відділ, Волинський науково-дослідний музей, Василь Кравченко, програма, краєзнавчий гурток.*

Період 1920-х рр. в українській історії позначився активним розвитком різних галузей суспільного, економічного, національного, культурного життя. Особливо масштабними були зрушення на ниві краєзнавства, і не лише через кількісне зростання краєзнавчих осередків різних рівнів та профілів, але й у зв'язку із застосуванням нових принципів та методів у їх роботі, певною інституалізацією краєзнавчого руху, діяльністю талановитих краєзнавців-новаторів.

Значне місце у краєзнавчій сфері 1920-х рр. займали музейні заклади, які проводили величезну роботу в справі вивчення історії, культури, населення, природи тих регіонів, в яких вони функціонували. Одним із таких осередків на теренах Східної Волині був Волинський науково-дослідний музей (далі – ВНДМ). Завідувач етнографічного відділу музею Василь Григорович Кравченко поряд із проведенням польових досліджень, налагодженням фондової та експозиційної роботи велику увагу надвав розробці теоретико-методологічних праць у галузі музейної справи та краєзнавства.

У зв'язку з тісною співпрацею музейних закладів з краєзнавчими інституціями, які активно розгорнули роботу в Україні з початку 1920-х років, В. Кравченко у своїх програмних документах: «Краєзнавство в натурі (Методика краєзнавчої роботи)» (1927 р.) [20], «Техніка краєзнавчої

(науково-дослідчої) праці в натурі» (1927 р.) [21], «Про краєзнавчі гуртки Волинського Товариства Краєзнавства» (1925 р.) [22], – великої уваги надава методиці організації та діяльності, завданням краєзнавчих гуртків. Їх наукові пошуки сприяли розширенню музейної мережі, ставали важливим джерелом поповнення музейних зібрань.

У зазначений період краєзнавчі гуртки, що ставили перед собою завдання всебічного вивчення рідного краю, виникали у всіх адміністративних одиницях УСРР. Завідувач відділу пропаганди Головполітосвіти УСРР Я. Гайліс так оцінив стан краєзнавчого, освітньо-виховного руху в країні: «Після Жовтневого перевороту скрізь, де існувала радянська влада, відбувався стихійний зріст політосвітустанов. Виникали вони без жодного плану й здебільшого без жодного керівництва та регулювання згори, за ініціативою самих мас. Кожне виробниче підприємство, велике чи маленьке, кожна військова частина, кожна профспілка чи парторганізація, навіть кожна більша чи менша радянська установа поспішали відкрити свій клуб, улаштувати бібліотеку, створити музей, виставку тощо» [24, 51–52].

Краєзнавчі осередки пореволюційного часу виникали переважно на аматорських засадах. Ініціаторами їх створення ставали зазвичай сільські вчителі, які мали відповідний рівень профільної підготовки, проте були мало обізнані з організаційними засадами ведення краєзнавчої роботи. Усе це разом із стрімким зростанням кількості таких осередків негативно впливало на ефективність та злагодженість краєзнавчого руху республіки. Український комітет краєзнавства ВУАН у 1927 р. зазначав, що «молодість краєзнавчого руху на Україні взагалі, надто пізні заходи до його організації й об’єднання в єдинім центрі, а з того – брак певних традицій краєзнавчої роботи на місцях і певних організаційних тенденцій, – призвели до цілковитої розпорошеності роботи і сил краєзнавчих. Маємо випадки досить густо розкиданих в одній окрузі краєзнавців, що не знаються поміж собою, провадять роботу на свій страх, не знаючи, куди звернутися з її наслідками, де знайти корективи, пораду» [15, 3].

З метою підтримки діяльності різного профілю краєзнавчих осередків, надання їх роботі певної системності, заохочення ініціативи з їх створення, у програмних працях В. Кравченко окреслив власне бачення методики проведення наукових досліджень, запису фольклорного матеріалу, функцій та завдань таких гуртків, серед яких чільне місце відвів створенню музею.

Вчений запропонував мережевий підхід до формування краєзнавчих гуртків Східної Волині з урахуванням існуючого адміністративно-територіального підпорядкування: центр – район – школа. Провідним краєзнавчим осередком регіону мав стати гурток краєзнавства при етновідділі ВНДМ, який підпорядковувався у своїй діяльності округовому музею і зобов’язувався дотримуватись вказівок та розпоряджень його ради [22, 1]. Наступною ланкою були визначені краєзнавчі осередки, що створювалися відповідно у районних центрах. До найнижчого рівня В. Кравченко відніс гуртки при сільських школах, заводах, окремих майстернях, підприємствах, будь-яких громадських установах, військкоматах та інших організаціях.

Пріоритетною базою формування краєзнавчого гуртка у розробках В. Кравченка виступає школа. По-перше, завдання шкільного закладу були багато у чому співзвучні завданням, які ставили перед собою гуртківці. По-друге, в школі працювали вчителі, з якими пов’язувалися основні сподівання у краєзнавчій справі та музейному будівництві. По-третє, саме учнівство могло бути легко залученим до краєзнавчої роботи. По-четверте, школа розглядалась В. Кравченком як дієва інституція виховання майбутніх краєзнавців-аматорів і навіть вчених фахівців. До того ж краєзнавчий ухил у навчальному процесі радянських трудшкіл активно підтримувався (принаймні ідеологічно) з боку держави [3, 65]. Він визнавався «невід’ємним компонентом і загальною установкою школи, змістом і технікою педагогічного процесу» [18, 27].

Членами краєзнавчих гуртків могли бути вчителі, студенти вузів, усі бажаючі громадяни не молодші 16 років. До шкільних гуртків могли залучатися всі бажаючі учні. Для набуття членства претенденти подавали до бюро особисту заяву. Гурток вважався організованим, коли до нього вступило не менше трьох членів. Вступ та вихід з нього були вільними. Членами осередків могли стати будь-які особи, які цікавилися краєзнавством.

У програмних положеннях В. Кравченко чітко визначав, що краєзнавчі гуртки зобов’язані проводити свою діяльність у тісному контакті з партійними, професійними організаціями, школами тощо. Таким чином, ці осередки мали бути досить відкритими у своїй діяльності, і могли залучати додаткові ресурси для виконання своїх завдань.

Організаційна структура краєзнавчих гуртків усіх рівнів була однаковою. Вирішення внутріш-

тьому – «в'ен», то це і є диференціація». Саме на такі «диференціації», трансформування певних елементів народної культури дослідникам варто було звертати найбільшу увагу [23, 1].

В. Кравченко пропонував використовувати стаціонарний або монографічно-стаціонарний метод проведення краєзнавчих, у тому числі етнографічних досліджень здійснювати вивчення певного явища чи процесу на одній території протягом тривалого часу [20, 4]. Такий підхід забезпечував найбільш повне обстеження явищ культури і побуту, певних ланок господарського життя, дозволяв системно збирати матеріали для музейних колекцій [5, 168].

У 1920-х рр. монографічні стаціонарні дослідження набули значного поширення і навіть «політично-економічного значіння» на рівні держави [11, 5]. Зокрема, питання про переваги таких досліджень, що дозволяли «всебічно простудіювати життя села, охопити всі боки господарчих взаємовідносин, з'ясувати, які зміни внесла революція в економічний лад села, і разом з тим, одмітити нові риси, що відзначають побут останніх років», піднімалися на сторінках часописів «Етнографічний вісник» [19, 84], «Научный работник» [26, 17], «Краєзнавство» [10, 6]. До методу стаціонарно-монографічних досліджень зверталися провідні на той час академічні установи – Етнографічна комісія ВУАН, Кабінет антропології та етнології ім. Ф. Вовка [25, 83–84]. Таким методом у своїй діяльності послуговувався і власне етновідділ ВНДМ [6, 46–48].

Дослідження народного життя, В. Кравченко радив починати з власної хати. Таким чином дослідники могли навчитися краще «бачити», зрозуміти, на яких питаннях слід акцентувати увагу. При вивченні народної культури необхідно було переходити від найпростіших елементів до більш складних. Такий підхід, за переконаннями автора, дозволяв накопичити матеріали, необхідні для вивчення більш масштабних об'єктів та явищ [20, 6–7].

Організацію будь-якої екскурсії В. Кравченко пропонував здійснювати наступним чином. Спочатку керівник чітко визначав об'єкт, методику дослідження, формулював конкретні завдання. Підготовку до польової роботи слід було розпочинати із складання «плану праці», навіть якщо об'єкт був зовсім вузьким. План праці кожної експедиції мав поділятися на окремі «ступені» – етапи, для кожного з яких розроблялися детальні програми [21, 2].

Складання якісного плану передбачало попереднє якнайширше опрацювання відповідної наукової літератури, ознайомлення із дотичними до дослідження матеріалами, обстеження місця, на якому буде проводитися польова робота. В. Кравченко пропонував керівникам до початку складання плану особисто оглянути об'єкт дослідження (процес виробництва, заняття тощо), а лише тоді, осмисливши об'єм та специфіку завдань, розробляти план, поділивши його, залежно від кількості дослідників, на окремі гуртки [20, 7–8]. Такий підхід забезпечував всебічне вивчення обраного об'єкту, дозволяв попереджувати можливі прорахунки і завчасно ефективно розподіляти завдання серед учасників.

Дослідження будь-якого явища народної культури В. Кравченко проводив за чітко розробленими програмами. Протягом усього свого життя вчений-етнограф склав велику кількість різних за тематикою запитальників [7, 223]. Володіючи таким цінним досвідом, вчений упорядкував методичні рекомендації щодо складання програм – «Коротенькі вказівки, щодо техніки розроблювання програмів» [20, 8], аби молоді дослідники, збирачі краєзнавчих матеріалів могли самостійно укладати анкети, чи удосконалювати уже наявні.

У «вказівках», зокрема, зверталася увага на те, щоб кожне запитання програми «містило у собі одну, і ніяк не більше двох думок, які доповнювали б одна другу». В. Кравченко зазначав, що коли перед людиною стоїть одне запитання, то вона мусить його обдумати, дати ґрунтовну відповідь, представити відповідний матеріал «в натурі». У разі ж, коли в одному пункті сконцентровано декілька запитань, то на простіші з них відразу знайдуться відповіді і речовий матеріал, а складніші лишаться на «потім». Згодом «цей потім «забувсь» [21, 3]. А відтак не можна буде зібрати по програмі вичерпної інформації, запланованого обсягу предметів музейного значення. В. Кравченко писав, що «гарно складений план – та дотепно розроблені по ньому програми – це вже більш як половина завдання виконана» [20, 8], а тому надавав цьому питанню надзвичайно великого значення.

Досвідчений вчений-практик націлював керівників експедицій залучати до складання плану та упорядкування програм молодих дослідників. За такого підходу вони ознайомлювалися з найдрібнішими аспектами майбутнього дослідження і набували самостійності у своїй праці. «Принцип колективної роботи» у цей час активно пропагувався й на сторінках періодичних видань [17; 19].

У методичній розробці зверталась увага й на те, що ідеальних програм не буває. Під час про-

ведення досліджень усі недоліки програми стають помітними. Ці хиби легко виправлялися після спільного обговорення вже на місці проведення експедиції, вносилися правки у саму програму, яка таким чином удосконалювалася. В. Кравченко зазначав, що «програм, то – лише «кістяк», а «м’ясо» до нього мусять завжди додавати самі дослідники» [20, 8].

Експедиції пропонувалося проводити комплексно – гуртками. Кількість задіяних у гуртку осіб визначалася відповідним обсягом завдань. Для прикладу, В. Кравченко навів один із можливих варіантів формування таких гуртків. Всю роботу рекомендувалося поділити на три частини: 1) письмово-описову; 2) креслення і малюнки; 3) набування предметів музейного значення, або ж їх моделей із зазначенням масштабу [21, 4]. Відповідно кожен гурток мав складатися не менше як з трьох осіб. Для оформлення описово-письмової частини програми варто було призначити двох дослідників: тоді «один набуваючи матеріал, показує його, а другий – записує». Аналогічний розподіл можна було застосувати й для групи, що відповідала за упорядкування креслень, малюнків, а також за виготовлення моделей [20, 9]. У тому випадку, коли учасників із відповідними навичками не вистачало, В. Кравченко радив виділити два окремих гуртки – «малярський і модельний», які мали забезпечити виготовленням креслень, малюнків і моделей усі інші [20, 22].

Використання креслень, малюнків, фотографій як ефективного засобу збору цілісної інформації при дослідженні пам’яток стали у 1920-х рр. узвичаєною нормою. Ними рекомендувалося послуговуватися чи не у всіх інструктивних працях цього періоду. Український комітет охорони пам’яток при Укрнауці вказував, що навіть «невдалі фотографії і малюнки проте корисні» [14, 137]. З огляду на це, В. Кравченко радив молодим керівникам краєзнавчих досліджень обов’язково залучати до них фотографа, а при змозі – купити для гуртка фотоапарат. Це дозволяло концентрувати усю роботу малярського гуртка лише на кресленнях, а також формувати цінну колекцію фотознімків досліджуваних об’єктів у середовищі їх побутування.

На нараді усіх учасників, яка проводилася перед початком експедиції, відбувався розподіл дослідників за гуртками, їх ознайомлення із завданнями дослідження, з’ясування усіх незрозумілих обставин [20, 26].

У ході експедиції запис усіх матеріалів (окрім фольклорних) здійснювався літературною мовою у спеціальному зошиті. У ньому вгорі фіксувався номер гуртка, прізвища його членів, вказувалися дата і час опитування, дані про респондента (прізвище, вік, стан, стать, освіту тощо), місце проведення дослідження. Усі записи слід було робити з одного боку аркуша, «на палець одступивши від лівого боку». Доповнення та зауваження занотовували на його зворотньому боці. Запис фольклорного матеріалу, а також місцевих назв, окремих оригінальних слів і речень мав проводитися «діалектично», з урахуванням усіх мовних особливостей. В кінці опитування досліднику рекомендувалося упорядкувати термінологічний словник [21, 20–21].

По завершенні експедиції, В. Кравченко рекомендував організувати «конференцію» – обговорення здобутих результатів. Кожен гурток, або й навіть підгурток, повинен був прозвітуватися про виконану роботу, проілюструвавши свою доповідь малюнками, набутими предметами музейного значення, моделями. Тут же проводились дискусії, підведення підсумків, розгляд зауважень, які обов’язково заносились до протоколу [20, 27]. Науково опрацьований матеріал кожна група передавала керівнику, обов’язком якого було подальше упорядкування зібраної інформації у «книжку» – систематизований збірник матеріалів експедиції [9, 65]. Якщо дослідження проводилися окремими членами гуртків, то зібрані й опрацьовані ними матеріали могли бути представлені в рукописних журналах цих осередків [8, 78 зв.].

Неодмінним підсумком кожного польового дослідження мала стати виставка, на яку запрошувались представники місцевої громадськості, освітніх гуртків, шкіл із навколишніх сіл [20, 27]. Після проведення виставки зібраний матеріал надходив до музею, де проводились його облік, наукове опрацювання та підготовка до зберігання.

Таким чином, В. Кравченко визначив наступні етапи в організації та проведенні експедицій: 1) визначення об’єкту та завдань; 2) складання плану; 3) розробка відповідних програм; 4) настановча нарада та розподіл праці між гуртками; 5) власне дослідження; 6) конференція – обговорення досягнутих результатів; 7) виставка; 8) формування музею.

Таким чином, у науковому доробку В.Кравченка знайшли висвітлення питання діяльності краєзнавчих дослідницьких осередків, формування мережі краєзнавчих гуртків, а також методики збору та вивчення краєзнавчого матеріалу. Його теоретичні розробки мали інструктивний характер, а тому могли використовуватись краєзнавцями у практичній роботі.

Джерела та література

1. Бібліографія історії України, Росії та українського права, краєзнавства й етнології за 1917-1927 роки. Бібліографічний збірник. – Харків : Держвидав України, 1930. – 146 с.
2. Будаков В. П. Краєзнавство й учитель / В. П. Будаков // Краєзнавство в трудовій школі / За ред. П. Волобуєва, П. Мостового. – Харків : Державне видавництво України, 1926. – С. 36-46.
3. Волобуїв П. Краєзнавча робота в школі / П. Волобуїв // Краєзнавство в трудовій школі / За ред. П. Волобуєва, П. Мостового. – Харків : Державне видавництво України, 1926. – С. 65-72.
4. Волобуїв П. Питання методики краєзнавчої праці / П. Волобуїв // Краєзнавство в трудовій школі / За ред. П. Волобуєва, П. Мостового. – Харків : Державне видавництво України, 1926. – С. 58-64.
5. Гарбузова Л. Г. До питання про історію дослідження народної культури Житомирщини у 20-30-х роках ХХ ст. / Л. Г. Гарбузова // Актуальні проблеми географії, екології, історії Великої Волині: Academia на пошану доцента М. Ю. Костриці: Наук. зб. "Велика Волинь" / Голов. ред. М. І. Лаврінович. – Житомир : Видання М. Г. Косенко, 2004. – С. 168–175.
6. Гарбузова Л. До питання історії монографічних досліджень народної культури Житомирщини у 20-30 рр. ХХ ст. / Л. Г. Гарбузова // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народна культура – шлях до себе. Зб. наук. праць. Вип. 11. Матеріали Волинської обл. наук.-етнографічної конф., м. Луцьк, 1011 квітня 2003 р. – Луцьк, 2003. – С. 46–48.
7. Гнатюк В. Наукова праця на Волині 1914–1924 рр. / В. Гнатюк // Україна. – К., 1926. – Кн. 2–3. – С. 223–229.
8. Держархів Житомирської обл., ф. р-344 „Житомирський укрпедтехнікум", оп. 1, спр. 53 „Житомирські Укрпедкурси з програмами та робочими планами на 19241925 рр.", 1924 – 1925 рр., 196 арк.
9. Дмитрук Н. К. 45 років етнографічної діяльності В. Г. Кравченка / Никанор Дмитрук // Народна творчість та етнографія. – 1990. – № 3. – С. 61–71.
10. Дубняк К. Вивчення продуктивних сил і краєзнавство / К. Дубняк // Краєзнавство. – 1927. – № 1. – С. 68.
11. Дубняк К. Що таке краєзнавство? / К. Дуб-няк // Краєзнавство в трудовій школі / За ред. П. Волобуєва, П. Мостового. – Харків : Держвидав України, 1926. – С. 517.
12. Дубровський В. Охорона пам'яток культури в УСРР / В. Дубровський // Охорона пам'яток культури на Україні (під. ред. О. Федоровського, С. Таранушенка, В. Дубровського). Зб. 1. – Харків : Український комітет охорони пам'яток при Укрнауці, 1927. – С. 5–13.
13. Дубровський В. Поточні справи охорони пам'яток культури на Україні / В. Дубровський // Наука на Україні. – 1927. – № 24. – С. 348–356.
14. Інструкції для збирання культурних решток з поверхні // Охорона пам'яток культури на Україні (під. ред. О. Федоровського, С. Таранушенка, В. Дубровського). Зб. 1. – Харків : Український комітет охорони пам'яток при Укрнауці, 1927. – С. 137–159.
15. Криворотченко М. Чергові завдання Українського Комітету Краєзнавства / М. Криворотченко // Краєзнавство. – 1927. № 1. – С. 25.
16. Лобода А. Сучасний стан і чергові завдання української етнографії / А. Лобода // Етнографічний вісник. – 1925. – Кн. 1 – С. 1–11.
17. Мандзюк І. Чергова справа / І. Мандзюк // Життя і революція. – 1925. – С. 9294.
18. Мостовий П. Краєзнавство в трудовій школі / П. Мостовий // Краєзнавство в трудовій школі / За ред. П. Волобуєва, П. Мостового. – Харків : Держвидав України, 1926. – С. 27–36.
19. Петров В. Спроби монографічного вивчення села / В. Петров // Етнографічний вісник. – 1925. – Кн. 1. – С. 84–89.
20. Рукописні фонди Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнографії ім. М. Т. Рильського (далі – РФ ІМФЕ ім. М. Т. Рильського), ф. 152 „Кравченко В. Г.", од. зб. 68 „Краєзнавство в натурі", 1927 р., 31 арк.
21. РФ ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, ф. 152 "Кравченко В. Г.", од. зб. 69 "Техніка краєзнавчої (науково-дослідчої) праці в натурі", 1927 р., 59 арк.
22. РФ ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, ф. 16 „Волинський краєзнавчий музей", од. зб. 19 „Краєзнавчі гуртки, що організовував волинський музей", 1925–1929 рр., 21 арк.
23. Старий. До майбутніх етнографів Волині / В. Кравченко // Селянська біднота. – 1922. – 23 вересня. – С. 1.

24. Тейтель І. В. Виставочна справа: Досвід виставочної роботи на Україні за 1921–1923 роки. Методичний нарис із додатком 56 ілюстрацій / І. В. Тейтель. – Х. : Держвидав України, 1927. – 156 с.

25. Українська етнологія : Навч. посіб. / За ред. В. Борисенко. – К. : Либідь, 2007. – 400 с.

26. Ферсман А. Е. Продукційні сили країни й наука / А. Е. Ферсман // Краєзнавство в трудовій школі / За ред. П. Волобуєва, П. Мостового. – Харків : Держвидав України, 1926. – С. 17–20.

Фаина Рябчикова

Организация краеведческих исследований в научных разработках В. Кравченка (1920–1931 гг.)

В статье проанализированы теоретические разработки В. Кравченко по организации краеведческих кружков разных уровней, формированию краеведческой сети, методике проведения краеведческих исследований.

Ключевые слова: *этнографический отдел, Волынский научно-исследовательский музей, Василий Кравченко, программа, краеведческий кружок.*

Fayina Ryabchykova

Organization of local history researches of the scientific heritage of V. Kravchenko (1920–1931)

The article analyzes the theoretical works of V. Kravchenko devoted to the organization of local history centres, the formation of local history network, methods of regional studies researches.

Keywords: *Ethnography Department, Volyn Research Museum, Vasily Kravchenko, program, local lore grou.*

Людмила Кошелєва (м. Бровари Київської області)

ІСТОРИК БРОВАРСЬКОЇ ЗЕМЛІ (ІВАН ДОЦИН)

Протягом 2010-2012 років клуб «Юний краєзнавець» очолює відомий не тільки у Придеснянському краї, але й в Українській державі журналіст-історіограф, видавець, автор низки історико-краєзнавчих праць, дослідник старовини, палкий і натхненний прихильник розвою краєзнавчого руху, неформальний лідер міськрайонного осередку шанувальників минувшини Іван Васильович Доцин. Людина, яка увіковічила своє ім′я назавжди на наших теренах, видавши трикнижжя «Броварська минувшина» (відтворила історію Броварського району Київської області від доби пізнього палеоліту і до сьогодення, а, точніше кажучи, до 1-го вересня 2003 року). Це видання голова Національної спілки краєзнавців України, академік НАН України, Герой України Петро Тронько оцінив на ІІІ з′їзді Всеукраїнської спілки краєзнавців надзвичайно високо, назвавши роботу броварських краєзнавців подвигом в історичній науці.

Іван Васильович є генератором багатьох історико-краєзнавчих ініціатив та починань. До слова, він ще й очолює приватне видавництво «Водограй», яке спеціалізується на виданні історико-документальної літератури.

Починаючи із листопада 2010 року, І. Доцин самотужки і власним коштом або залученням грошей добродійників видає чи не єдину в Україні щомісячну історико-краєзнавчу газету «Броварська минувшина» як орган клубу «Юний краєзнавець» (форматом А3).

На шпальтах видання віддзеркалена вся історико-краєзнавча палітра не тільки Броварського краю. Тут є матеріали й обласного та всеукраїнського значення. Видання позиціонує себе як регіональний громадсько-політичний часопис історико-культурного спрямування. Упродовж 2011 року «Броварська минувшина» висвітлювала конкурси «Я – Київщини гордість і надія» та «Що я зробив для розвитку рідної Київщини?», ініціатором проведення яких виступив очільник обласної виконавчої влади. Серед постійних рубрик – «Патріарша настанова» (цитата із виступу Петра Тронька на одному зі з’їздів краєзнавців)